

Lucjan Turows

Patrzeć

szeroko

i daleko ...

Dziedzictwo

pedagogiczne

Ignacego Solarza

Warszawa 1983

Spis treści

Od autora

I. Ignacy Solarz jako działacz społeczny, pedagog i twórca polskiej koncepcji uniwersytetu ludowego	7
1. Życie i działalność Ignacego Solarza (1891—1940?)	7
2. Ideale społeczne Ignacego Solarza	15
3. Ignacy Solarz jako twórca koncepcji wiejskiego uniwersytetu orkanowego	19
4. Idea i zasady funkcjonowania wiejskiego uniwersytetu orkanowego	28
II. Poglądy Ignacego Solarza na wychowanie	36
1. Ogólna charakterystyka poglądów na wychowanie	36
2. Ignacy Solarz jako krytyk kultury mieszczańskiej	43
3. Kultura ludowa a wychowanie	51
4. Chłop jako podmiot oddziaływania wychowawczego	57
5. Wychowanie demokratyczne	67
6. Wychowanie w duchu ideałów ruchu ludowego	74
7. Wychowanie społeczno-moralne	80
III. Wychowanie spółdzielcze	88
1. Społeczne i kulturotwórcze znaczenie spółdzielczości	88
2. Ignacy Solarz jako działacz spółdzielczy	91
3. Wychowanie spółdzielcze w uniwersytecie ludowym	95
4. Źródła sukcesów uniwersytetu ludowego w wychowaniu spółdzielczym	105
IV. Wychowanie przygotowujące do twórczego uczestnictwa w kulturze	109
1. Ogólna charakterystyka edukacji kulturalnej	109
2. Wychowanie estetyczne	113
3. Rozbudzanie zainteresowań turystyką, krajoznawstwem i rekreacją fizyczną	118
V. Wychowanie w kulturze zachowania zdrowia	130
1. Poglądy Ignacego Solarza na wychowanie zdrowotne	130

2. Spółdzielnia Zdrowia w Markowej jako urzeczywistnienie koncepcji Ignacego Solarza dotyczącej wychowania zdrowotnego wsi	136
--	-----

VI. Źródła sukcesów wychowawczych uniwersytetu ludowego Ignacego Solarza	140
1. Pojęcie sukcesu wychowawczego	140
2. Wpływ rodowodu uniwersytetu ludowego na sukces wychowawczy tej instytucji oświatowej	140
3. Wpływ osobowości Ignacego Solarza na sukcesy wychowawcze uniwersytetu ludowego w Szycach i Gaci Przeworskiej	142
4. Samokształcenie, samowychowanie i aktywność społeczna młodzieży wiejskiej jako źródło sukcesów wychowawczych uniwersytetów ludowych	145
5. Niektóre metody i zasady wychowania w uniwersytecie ludowym Ignacego Solarza	145

Aktualność idei oświatowych i koncepcji wychowawczych Ignacego Solarza	153
---	-----

Bibliografia	158
---------------------	-----

Od autora

Patrzeć szeroko i daleko... — ten tytuł książki poświęconej do-robkowi pedagogicznemu Ignacego Solarza najpełniej wyraża podstawową ideę intelektualną, moralną i wychowawczą twórcy wiejskiego uniwersytetu orkanowego. Jest to idea perspektywicznego ujmowania problemów ludzkich, dostrzegania ich wielorakich i złożonych uwarunkowań, widzenia losu człowieka w kontekście przemian cywilizacyjnych, kulturowych i społecznych, idea wykraczania w pracy wychowawczej poza aktualny stan rzeczy, widzenia przyszłych losów wychowanków, ich funkcjonowania w roli obywateli, działaczy społecznych, członków rodzin. Jest to idea przygotowania wychowanków do rozwijania różnorodnych i bogatych zainteresowań i potrzeb duchowych, pozwalających im patrzeć szeroko na problemy współczesnego świata.

Metaforyczny tytuł książki stanowi próbę odczytania pedagogicznego posłania Solarza, jego wezwania do kształtowania u młodzieży chłopskiej szerokich horyzontów myślowych i moralnych, umiejętności samodzielnego myślenia i działania, wyzwalań się spod wszelkich ograniczających rozwój osobowości człowieka więzów.

Był bowiem Solarz rzecznikiem takiego modelu wychowania młodzieży chłopskiej, który umożliwiałby jej wchodzenie do kultury narodowej z poczuciem pełnej wartości, z przekonaniem, że jest nosicielem bezcennych skarbów kultury ludowej, które ukazują sens pracy i życia ludzkiego, istotę walki o społeczną sprawiedliwość i wyzwolenie człowieka spod klasowych i narodowych ucisków.

Tytuł książki jest także swoistą zapowiedzią treści pracy, będącej próbą ukazania tych myśli, idei, doświadczeń, poglądów i wskazań pedagogicznych Ignacego Solarza, które do dziś zachowały aktualność i siłę oddziaływania mogą być drogowskazem ideowym i moralnym w działalności związków młodzieży wiejskiej i uniwersytetów ludowych.

Patrzeć szeroko i daleko — to także ideowe przesłanie Solarza, domagającego się od każdego działacza oświatowego, wychowawcy i nauczyciela pracującego w środowisku wiejskim, aby ukazywał

młodzieży chłopskiej te rozległe obszary ludzkiej wiedzy, których poznanie może stać się dla niej bezcennym doświadczeniem intelektualnym i zachętą do udziału w walce o społeczny i kulturalny postęp polskiej wsi.

Książka ta stanowi swoistą kontynuację mojej poprzedniej publikacji, wydanej w 1970 roku w Ludowej Spółdzielni Wydawniczej *Uniwersytet ludowy Ignacego Solarza i jego wychowankowie*. Wówczas to szczupłe ramy książki o placówce Solarza nie pozwoliły mi napisać więcej o nim samym, o jego poglądach, ideach, koncepcjach i doświadczeniach wychowawczych. Czynię to więc obecnie, wykorzystując główne materiały empiryczne: wszystkie ważniejsze artykuły i referaty Solarza oraz materiały uzyskane od 156 wychowanków UL objętych wywiadem, czyli od 15,5% całej liczby absolwentów Szyc i Gaci, która wynosiła 1007 osób (957 słuchaczy oraz 50 wolnych słuchaczy z Gaci i sąsiednich wiosek). Wśród objętych wywiadem jest 102 rolników i 54 przedstawicieli zawodów pozarolniczych. Dodatkowo korzystałem również ze wspomnień o Solarzu Marii Kubickiej-Burgielowej, Jana Duszy, Jana Sroki, Józefa Ślepińskiego, Tadeusza Janczyka — opracowania pod red. Z. Mierzińskiej-Szybki: *Wspomnienia o Ignacym Solarzu „Chrzestnym”* (LSW, Warszawa 1983).

Pragnę w tym miejscu podziękować doc. dr. hab. Tadeuszowi Pilchowi za wnikliwą recenzję, która w dużej mierze pomogła mi przygotować pracę do wydania.